

ГОДИНА II.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 9.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ИЗ ЖИВОТА ЈЕДНЕ ГЛУМИЦЕ.

Немојте, поштовани читаоци, очекивати, да вам опишем какву пикантну позоришну аферу, какав чудноват догађај из живота које глумице, који се заиста догодио, или је забаве ради измишљен. То вам не ћу овде описивати, него ћу да вам приповедим нешто, што ће вас пре несвеселити, растужити.

Имајте доброту, поштовани читаоци, те представите себи ово: млада девојка, пуна дара, пуна сталне намере, али и пуна сувише лепога мишљења о свету и о свему ономе, што се у животу збива, та девојка оде у глумице. Као глумица представља она себи све друкчије, него што јесте; она мисли, да је живот на позорници онакав, какав је описан у књигама. Воља и тежња јој је тако јака, да оставља српску позорницу, на којој се допала, па хоће да си имена стече као немачка глумица.

Дође у Беч, па ради пробе одигра неку улогу пред доктором Лаубом и Стракошем. Обојица рекосе, да има лепа дара, али приметисе, да ће јој за сад још сметати српски акценат, нагласак у говору. Обојица јој дадохе савета, да још не оставља београдске позорнице, где беше ангажована.

Али наша глумица одговори, да ће моћи све тешкоће савладати и да хоће свакојачко да остане у Бечу. Отиде Штрамферу и овај је одмах ангажује — давши јој, наравно, малу плату. Но госпођица је поносита и непрактична. Има још нешто иметга, ако се може тако назвати уштеђени новац, и то хоће да жртвује, јер осећа, да ће себи још будућности стећи, с тога пристаје на свашта, да би само у Бечу могла играти. Прво се појави у комаду: „Краљица од чипака“, допадне се јако поред свег свог словенског изговора. Затим мора с друштвом у Берлин. Ту се разболи услед многог узбуђења. У њеном но-

вом делокругу развија се живот позоришни друкчије, него што га је она себи представљала. Овде не ћемо приповедати поједине неприлике њене. Маловажне су за свет и светске догађаје, али су велике, превелике за нежно женско срце, с тога није чудо, што су га љуто повредиле. Глумица ми се јадаше, како с њом рђаво поступаху и сузе јој потоком тецијаху. Свако писмо, које добиваше, одузимаше јој по једну наду, доносаше јој по једну обману. Заисте допуст и добије га. Управитељ Штрамфер врати се у Беч. Глумица се усили, устане с болесничке постеље и представи се своје управитељу. Овај једва има времена да с њоме говори. Она оде кући. Добије још једаред допуст на два месеца и после осам дана отпуст, којег је и сама желела. Тако је била одмах отпуштена и управа штрамферова позоришта тако је схватила допуст. Пет месеца проведе у највећој муци. Само јој брат даје, што јој је најнужније. Управитељ је, наравно, на њу заборавио, а тако исто и другарице. Шта би у тој самоћи и бољи било од ње, да се није уза њу нашла њена добра мајка!

У последње време распростираху се о њој неповољни гласови. С тога наумим, да је потражим и видим како јој је.

Зауздам на вратима; слаби глас женски одзове ми се.

Када уђем угледам на дивану женску сву умотану. Када ме снази, уздигне се. Сине мараму с главе, и после дужег гледања једва је познам.

Патња је умекшала ову лепу, поноситу плавојеу, из чијих очију сијаше недољива снага. На занимљивом, бледом лицу исписана јој беше историја све њезине невоље.

Разговор јој беше са свим у опреци с њезином спољашношћу. Она мишљаше, да ће за ме-

сец дана опет моћи играти. Она прташе себи будућност најлепшим бојама. Само што кад и кад болно грчевито трзаће речи њезине у лаж утериваше.

Иначе сам дознао, да јој је врло рђаво било. Сувише је поносита, те ни од кога не хтеде помоћи заискати. Управитељ, који јој даде допуст, ништа не уради за њу — и тако се она ограничи у болести својој на оно, што је баш најнужније. Не говораше ми, како јој је. Само таква романтични створ могла је таку невољу трпљиво сносити. И мени приповедаше читав роман о своме имању, али ја сам знао, да имам посла само — с романом!

И тек кад јој дадох на знање, да знам, какве су њене материјалне прилике, тек тада ми плачући и признајући рече: „Ја сам себи све тако лепо и појетички представљала а — како се све другачије збило!“

Кажем јој, да је професор Стракош потанко

ШТА ЈЕ „МАНИРА“ У УМЕТНОСТИ, ОСОБИТО У ГЛУМАЧРОЈ.

(Свршетак.)

Изостављање манире, то је, као што смо покушали доказати, на сваки начин негативан услов истините уметности. Али за то и ако се изостави манира, то није ипак никакво јемство за праву уметност, и то баш за то, што је изостављање манире негативне природе.

Може бити дакле престављача, а и има их, без манире, али за то опет нису прави уметници, који су покрај свега тога што престављају без манире, сухопарни, и прозаични, а то долази отуд, што изостављање манире није још никакво јемство за дух, што ствара.

Је ли дакле могуће маниру, која је поникла из душевне слободе као што смо доказали, уклонити и савладати? Јесте, и то само духом што ствара чинове,

Гете приповеда, да је своју безмртну Ифигенију у Италији једној величаственој статуји свете Агате је читао, да би сваког часа могао испитивати, да ли те речи могу истицати из тих уста. Ако би нашао да најмања маленкост не одговара слици, то би одмах изменио израз, јер га је сматрао као не потпуно идеалан, и као излишан, који квари хармонију између слике и речи. У том смислу треба сваки

распитивао за њену судбину, да је обећао, да ће је, кад опет оздрави, немачким позориштима препоручити, и да се у круговима немачког позоришта најживље за њу распитује.

„Зар се још сећају на ме?“ запита радосно, и преко лица јој пређе весело осмејак, преображавајући јој бледе црте новом надом.

„Кажите,“ мољаше ме, „да ми није тако зло, и ако гласови, које пакосне другарице о мени разнесоше, не умукну, ја ћу се обући и, ма да сам болна, доћи ћу у позориште, да ме људи виде, и да...“ ту је опет снађе бол и дрхтање и ја је замолим, да легне.

Дао би Бог да се њени снови о лепој будућности испуне. Било би сувише грозно, кад би се толики дар, толика тврда воља, племенити понос, кад би се такве лепе особине разбити морале о стене хладнога, малодушнога света.

Овако пише бечка „Стара Преса“ о глумици, којој је име — Марија Јеленска.

приказивач и приказивачица у духу да стави карактер углађен и савршен пред машту, те да испита, да ли говор тим устима припада, да ли тон, кога он наглашава, стоји у хармонији са карактером, кога у својој машти пред собом има. Нађе ли дакле приказивач, да краљ Лир, Мекбет, Ромео, или приказивачица, да Дездемона, Јулија или Марија Стјуартова, не могу тако говорити и понашати се, то је онда знак, да та слика што се приказује не покрива песничку слику, да мора или песник или приказивач промене предузети, да буде потпуна хармонија између слике што се приказује и песничке слике. Само на тај начин приметити приказивач маниру, т. ј. само ће тако моћи доћи до убеђења, да ли одговара висина или дубљина гласа, или у опште цео темељни тон песничком захтеву, песничком нацрту, кога има да прикаже.

Први је услов, да овај процес за руком пође на сваки начин тај, да глумац ја сну слику карактера у машти својој има, а друго да пази, и да се равна шта му критика каже, и да не чита са негодовањем критике ако га баш где год критика немилостиво дирне, јер права критика

и прави критичари воде приказивача бољом стазом и бољем успеху уметничком.

Само је тако могуће, да приказивач непрестано мотри на гласове и речи, које изговара, па да их може упоређивати са песничком сликом. Само ће тако моћи у траг ући и уклопити и сваку маниру, која се бришом увукла. Одстрањивање манире то је нека врста чистилишта, у коме се рђава и погрешна индивидуалност тако рећи истребљује, да само што

чистије и јасније поникне и оживе права песничка слика. Ко у опште и душевно и стваралачки у машти слику ствара, тај ће моћи са успехом и овај тешки задатак надвладати и извршити. Само тако ће се моћи даровит приказивач отрести од свију црта случајне индивидуалности и приказивати чисту песничку слику.

По Х. Т. Речеру

Моја Хрваћанин Станчић,

глумац.

О Ж Р Њ Д М С Т И Њ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Маркова сабља.“) Општу народну светковину, посвећену успомени „светитеља и просветитеља“ Саве, која се на дан 14. јануара обавља у свима просветним заводима нашим, завршило је тога вечера наше народно позориште представом „Маркове сабље.“

Наша драмска књижевност добила је последњих година више позоришних дела, удешених за ширу публику, у којима се у алегоријским сликама износе знаменити догађаји из историје народа нашег. Неки су писци за то бирали период његове славе, да разбуде у њему народни понос; неки, период његовог опадања и беде његове, да га погледом на раздоре, који су изазвали то тешко доба, очисте од прадедовских страсти и слабости. Позоришни је комад Јована Ђорђевића ове друге врсте. Он захвата историју српског понижења и његове политичке пропасти у сликама, с којима се при крају слиде неке слике из новије историје народа нашег. Комад је, као што знамо, удешен за извесну прилику и представљан је први пут на београдској позорници. Како су и прилике, које су тај комад одредиле за представу на нашој позорници, по све друге природе — то је управа нашег народног позоришта према њима заменила други део оригинала са сликама, које одговараху светковини. С историјским херојима на бојном пољу, удружени су у другом делу хероји, који су посветили живот свој душевном и друштвеном напретку народа нашег, и ми угледамо крај Ђурђа Бранковића, владике Данила и патријарха Арсенија, љубљене слике Доситија, Вука и Текелије Саве. Писац другог дела хтео је да наговести, да је без образованости највећа сила нестална, и да стварна снага народна извире само из његове културне снаге. Народна прича о сну Краљевића Марка, што ју је Стерија најпре оживио на глумионици, у тој цели да се покаже колика физична снага лежи у удруженом народу нашем, добила је у Ђорђевићевој преради већи значај тиме, што се у овој алегорији појављује етични поглед у извођењу узрока и дејства, што се за услов потоње величине народне ставља и прекаљена самосвест, из које ваља да поникне душевно правна свежа свију племена, а та потреба изнесена је у другом делу наједнако у живој слици с првима коју пропраћају родољубиви осећаји у лепој песничкој одећи.

Што овоме по себи добро изведеном позоришном комаду даје особиту вредност, што га уздиже над свима осталим комадима овог жанра, то је музикалан део његов — производ даровитог компонисте Јенка. Кроз цео комад повлаче се вокални и инструментални гласови, који буде у нама најпријатније осећаје ваљда за то, што су сродни нашој словенској нарави, мелодије пуне оригиналности и вештачке лепоте музикалне. Химна што је збор пева на крају може се и осем текста, који служи Ђорђевићу на част, сматрати за најјачи музикални производ Јенков; она се може по мелодији, по контрапунктичној вредности и по својој инструментацији упоредити са ма којом гласовитом химном на западу, и ми не сумњамо да ће она кад тад постати општа српска химна. Публика је наша бурно поздравила и захтевала да се понови.

Представа је испала врло добро. Маринковићка као вила заслужује похвалу, а Недељковић (Марко) и Лукић (певац) држали су се добро. Гдеојим групама оскудеваше истина сразмер и мекоћа, али кад узмемо у обзир снагу, којом располажемо, то — далеко од сваке замерке — морамо се чудити, како се могло извести и то, што угледамо тога вечера. И публика беше пријатно изненађена, јер је на крају представе захтевала да види управитеља Хаџића. Хаџић изађе касно, али он изађе ипак! После њега би изазван и машиниста Бунић. М.

С И Т Н И Ц Е.

* (Кратка служба.) Приповеда се, да је наш неки поца из Срема дошао у цркву да служи, а кад тамо, а оно нигде никога у цркви. Онда ће да поведе поца с црквењацима у олтару овај разговор: Попа: Море, црквењаче, видиш ли ти кога у цркви? — Црквењак: Никлете душе! — Попа: Ни ја! — и то рекавши скине церахил и оде кући.

* (Ретка старост.) У Рију Јанеру живи неки човек по имену Јоза Мертенс, који се родио г. 1694. те је сада 178 година стар. Бистре је главе и по све здрав, само што не може право прегибати колена. У своје младо доба војевао је против Холандезаца. Женио се шест пута и имао 42 деце, од које и сада има у животу 123 унука, 86 праунука, 23 шукунука и 20 прашукунука.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

18. ПРЕДСТАВА

У ПРЕТПЛАТИ 10.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 19. ЈАНУАРА 1873.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ

— ПРВИ ПУТ: —

ГУШЧЕ БУЖОВАЧКО.

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ, С ПЕВАЊЕМ, ПЕРЕРАЂЕНА ПО БАЈАРУ.

О С О Б Е:

Петровић, спахија . . . . . Зорић.	Соколовић, млад племић . . . . . Недељковић.
Петровићка . . . . . Ј. Поповићева.	Кесерић, млад трговац . . . . . Сајевић.
Милева, њихова унука . . . . . Ј. Сајевићка.	Лука, стари слуга петровићев . . . . . Рашић.

Збива се у Буновцу, пољском добру петровићевом у Банату.

ПРЕ ТОГА:

ШКОЛСКИ НАДЗОРНИК.

ШАЉИВА ИГРА У 1 РАДЊИ, С ПЕВАЊЕМ, ОД Е. ТРИФКОВИЋА.

О С О Б Е:

Поповић, школски надзорник . . . . . Зорић.	Савета, ећи му . . . . . Л. Хаџићева.
Петровић, сеоски учитељ . . . . . Суботић.	Станко, свршени приправник . . . . . Станчић.
Ката, жена му . . . . . Ј. Поповићева.	Писаревић, натарошки писар . . . . . Рашић.

Збива се у селу.

У недељу 21. јануара: „НАШЛА ВРЕЋА ЗАКРПУ.“ Шаљива игра у 2 раздела, с певањем, по немачком посрбио Л. Телечки.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 новч. а. вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

БОДУЈЕ: Л. ТЕЛЕЧКИ.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 САХАТА.